

Тавлуй Олена Вікторівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук

СПІВУЧАСТЬ ПРИ ВЧИНЕННІ НЕЗАКОННИХ ДІЙ ЩОДО УСИНОВЛЕННЯ

У доктрині кримінального права загальновідомо, що норми, які утворюють інститут співучасті у злочині, регулюють відповідальність за групову злочинну діяльність та за організовану злочинну діяльність, яка є одним із найбільш небезпечних проявів спільної злочинної діяльності людей [1, с. 32].

Разом з тим, серед вчених не існує єдності щодо суб'єктного складу цієї форми співучасті. Одні вчені вважають, що для цієї форми співучасті характерним є лише співвиконавство, тобто, коли не існує розподілу ролей між співучасниками, і кожен з учасників безпосередньо виконує об'єктивну сторону злочину.

Так, Н. М. Ярмиш вважає, що «попередня змова групи осіб» передбачає відповідну змову саме співвиконавців злочину, тобто осіб, які виконують хоча б частину його об'єктивної сторони.

Вчена обґрунтовує свою позицію насамперед тим, що частина 2 статті 28 Кримінального кодексу України передбачає окремий випадок частини 1 статті 28 Кримінального кодексу України. У частині 1 статті 28 Кримінального кодексу України законодавець сформулював, що злочин вчинений групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців. У частині 2 статті 28 Кримінального кодексу України, не повторюючи сказаного про групу, він роз'яснює, яку саме змову слід вважати попередньою. Такий прийом цілком відповідає, на думку Н.М. Ярмиш, правилам законодавчої техніки, що ґрунтуються на законах формальної логіки, отже, на здоровому глузді [2, с. 55–56].

Як видається вірно зазначає О.О. Кваша, група, яка діє за попередньою змовою, може мати місце як у співвиконавстві, так і у формі співучасті з розподілом ролей [3, с. 242–243].

Слід звернутися також до Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 6 вересня 2009 р. № 10 у пункті 24 якої йдеться: «Злочин визначається вчиненням за попередньою змовою групою осіб у разі його вчинення декількома (двома і більше) суб'єктами цього злочину, які заздалегідь домовилися про його спільне вчинення. Учасники вчинення злочину групою осіб діють узгоджено, зі спільним умислом, і кожен із них безпосередньо виконує діяння, що повністю чи частково утворює об'єктивну

сторону складу злочину. При цьому є можливим розподіл функцій, за якого кожен співучасник виконує певну роль у вчиненні злочину» [4].

Окремі вчені вважають, що у цій формі співучасті можуть брати участь усі співучасники.

Зокрема, Г.П. Жаровська у дисертаційному дослідженні «Співучасть у злочині за кримінальним правом України» визначає, що група осіб за попередньою змовою, як правило, нетривалого строку існування, оскільки умисел і змова співучасників виникають на вчинення одного конкретного злочину, що базується на певній ситуації і реалізується в одному бажаному злочині. Вона зазначає, що злочинна група, яка діє за попередньою змовою, може мати місце як у співвиконавстві, так і у формі співучасті з розподілом ролей.

Групу осіб за попередньою змовою, на її думку, слід визнати як злочинну групу осіб за попередньою змовою, стихійно створену, без чіткого планування деталей злочину і конкретизації ролей співучасників [5, с. 10].

У науковій літературі існує точка зору щодо можливості виникнення змови між співвиконавцями уже у процесі вчинення злочину (виконання об'єктивної сторони), але її було піддано обґрунтованій критиці [6, с. 289].

Проаналізувавши існуючі позиції з приводу вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб, можна дійти висновку, що ця форма співучасті є можливою за участі двох або більше суб'єктів злочину, які попередньо домовилися про вчинення злочину, як у формі співвиконавства, так і з розподілом ролей.

Вчинення незаконної посередницької діяльності або інших незаконних дій щодо усиновлення за попередньою змовою групою осіб відзначається загальними характеристиками, які притаманні даній формі співучасті, зокрема, вчинення злочину за участі не менше двох осіб; наявність попередньої змови між співучасниками, тобто досягнення між ними домовленості про спільне вчинення злочину, що виникає заздалегідь.

Необхідно також відмітити, що співучасть під час вчинення незаконних дій щодо усиновлення відзначається окремими характерними ознаками. Зокрема, постає питання щодо кваліфікації вчиненого посередником при здійсненні незаконної посередницької діяльності щодо усиновлення, передачі дитини під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян України.

Яку роль відіграє посередник при вчиненні незаконних дій щодо усиновлення та яку форму співучасті буде утворювати вчинене ним та іншими особами діяння?

Для відповіді на це запитання необхідно звернутися до характеристик незаконної посередницької діяльності як ознаки

об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого статтею 169 Кримінального кодексу України.

Так, незаконною посередницькою діяльністю щодо усиновлення (удочеріння) дитини, встановлення опіки, піклування, передачі на виховання в сім'ю громадян України, слід визнавати заборонену законодавством діяльність із будь-якого сприяння щодо влаштування дітей, у тому разі, коли одна особа зобов'язується в інтересах однієї із сторін виконати певні дії: розшукати батьків усиновленого та отримати від них згоду на усиновлення; вплинути на суддю з метою прийняття ним позитивного рішення щодо усиновлення; сприяти в оформленні документів, які дали би змогу усунути обмеження, що встановлені законодавством для усиновителів, опікунів, піклувальників та ін.

Виходячи з характеристик незаконної посередницької діяльності, можна дійти висновку, що особи, які є посередниками і вчиняють такого роду дії, попередньо домовившись про це з іншими співучасниками, на думку автора, будуть утворювати групу осіб за попередньою змовою, та їх дії повинні бути кваліфікованими за частиною 2 статті 169 Кримінального кодексу України.

Це положення підтверджується, зокрема, вироком Приморського суду міста Одеси від 6 липня 2012 року, в якому дії Особи 2 кваліфіковані по епізоду незаконних дій щодо усиновлення дитини за частиною 2 статті 169 Кримінального кодексу України, як незаконні дії по усиновленню (удочерінню) дитини, передачі дитини на виховання в сім'ю громадян України, вчинені за попередньою змовою групою осіб, із використання службового становища. Так, у квітні 2010 року Особа 9, яка вирішила усиновити дитину, звернулася до знайомої Особи 2, яка працювала юрисконсультантом у роддомі № 1 м. Одеси для надання їй допомоги в оформленні необхідних документів. Особа 2 надала згоду та приїхала до завідуючої відділенням патології новонароджених та недоношених дітей Одеської обласної клінічної лікарні, матеріали щодо якої виділені в окреме провадження. Ці особи вступили між собою у злочинний зговір, спрямований на незаконну передачу Особі 9 для удочеріння дівчинки за хабар у сумі 4000 тисячі доларів США і видачу Особі 9 підробного медичного свідоцтва про народження нею (Особою 9) дівчинки.

Згодом Особа 9 звернулася до органів РАГСу і отримала на підставі підробних документів Свідоцтво про народження.

Таким чином, Особа 2, діючи спільно і за попередньою змовою групою осіб, зловживаючи службовим становищем, діючи всупереч інтересам служби із корисливих мотивів, незаконно передала малолітню дитину Особі 9, тим самим скоїла своїми умисними діями злочин, передбачений частиною 2 статті 169 Кримінального кодексу України.

Дії Особи 2 також було кваліфіковано за частиною 3 статті 27 і частиною 2 статті 368 Кримінального кодексу України [7].

Отже, Особа 2 згідно з вироком суду була визнана організатором указаних злочинів, а інші особи, матеріали з приводу яких виділено в окреме провадження, на думку автора, діяли, у тому числі, як посередники, здійснюючи за матеріальну винагороду сприяння в оформленні документів.

Вважаємо, що варто також звернути увагу також на вчинення незаконних дій щодо усиновлення організованою групою осіб, хоча її як кваліфікуючу ознаку законодавцем не передбачено.

Зважаючи на те, що нерідко незаконні дії щодо усиновлення пов'язані з організованою злочинністю, для якої вчинення даних злочинів не є поодиноким, слід зазначити, що у результаті здійснення організованою групою злочинних дій, передбачених статтею 169 Кримінального кодексу України, суд при призначенні покарання може застосувати пункт 2 статті 67 Кримінального кодексу України, але ж у цьому разі межі кримінально-правової санкції статті 169 Кримінального кодексу України будуть однаковими для різних форм співучасті.

З огляду на досліджені матеріали судової практики, опитування працівників правозастовчої сфери, запропоновано доповнити статтю 169 Кримінального кодексу України частиною третьою, яка буде встановлювати більш сувору кримінальну відповідальність за вчинення даного злочину організованою групою.

Список використаної літератури:

1. Кваша О.О. Щодо доцільності використання поняття «колектив» під час кримінологічного дослідження співучасті у злочині. Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення : тези доповідей наук.-теор.конф., м. Київ, 20 березня 2014 року / Ред. кол. В.В. Коваленко, В.В. Чернєй, О.М. Джужа, В.В. Василевич та ін. — К. : Національна акад. внутр. справ, 2014. — 354 с.
2. Ярмиш Н. Проблеми кваліфікації злочинів вчинених групою осіб за попередньою змовою / Н. Ярмиш // Вісник Національної академії прокуратури України. — 2010. — № 4. — С. 55–57.
3. Кваша О.О. Значення причинного зв'язку для вчинення групового злочину / О. О. Кваша // Часопис Київського університету права. — 2010. — № 10. — С. 241–244.
4. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного суду України від 06 вересня 2010 року № 10 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. — Назва з екрану.
5. Жаровська Г.П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата юрид.наук: спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» /Галина Петрівна Жаровська. — К., 2004. — 19 с.

6. Ільїна О.В. Особливості тлумачення кваліфікуючої ознаки вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб / О.В. Ільїна // Часопис Київського університету права. — 2009. — № 4. — С. 287–291.
7. Вирок Приморського районного суду міста Одеси по кримінальній справі від 06 липня 2012 р. 1522/2589/2012 [Електронний ресурс] / Реєстраційний номер 25353400 // Єдиний державний реєстр судових рішень. — Режим доступу : [http : // reyestr.court.gov.ua](http://reyestr.court.gov.ua). — Назва з екрану.

Хімченко Світлана Анатоліївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ДЕЯКІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕФЕКТИ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Розбудова правової держави та розвиток демократичних засад суспільного життя передбачають визнання пріоритету загальнолюдських цінностей. Конституцією України встановлено, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Крім того, в Основному Законі нашої держави закріплено широке коло прав і свобод людини, до яких належить і право кожної людини на медичну допомогу (ст. 49). Одним із механізмів забезпечення цього права є його кримінально-правовий захист шляхом встановлення відповідальності за порушення цього права.

Чинний Кримінальний кодекс України містить низку норм, що передбачають відповідальність за злочини, які посягають на право особи отримувати якісну, кваліфіковану, спеціалізовану медичну допомогу.

Питання про відповідальність лікарів за дефекти надання медичної допомоги має багатовікову історію, воно таке старе, як і сама медицина, але єдності серед юристів і серед медиків з цього питання немає.

Під дефектом надання медичної допомоги слід розуміти неналежне (неякісне) виконання медичним працівником своїх професійних обов'язків, що полягає у помилках діагностики, лікування хворого, або організації медичної допомоги, які спричинили або могли спричинити смерть, або суттєву шкоду здоров'ю хворого.

Основними причинами дефектів надання медичної допомоги є недостатня кваліфікація медичних працівників, професійно-